TAVAROIDEN VAPAA LIIKKUVUUS

Tavaroiden vapaa liikkuvuus on yksi EU:n neljästä taloudellisesta perusvapaudesta. Kolme muuta ovat pääomien, palvelujen ja ihmisten vapaa liikkuvuus. Tässä Faktatietojen luvussa esitetään tavaroiden vapaan liikkuvuuden oikeusperusta ja kerrotaan sen kehityksen historiasta, siihen liittyvistä haasteista sekä Euroopan parlamentin työstä niiden ratkaisemiseksi.

OIKEUSPERUSTA

Tavaroiden vapaa liikkuvuus EU:n jäsenvaltioiden kansallisten rajojen yli perustuu **Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen**.

— Sopimuksen 26 artikla velvoittaa EU:n hyväksymään toimenpiteet, joilla toteutetaan sisämarkkinat tai varmistetaan niiden toiminta. Siinä myös määritellään sisämarkkinat alueeksi, jolla ei ole sisäisiä rajoja ja jolla tavaroiden, henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaa liikkuvuus taataan.

— Sopimuksen 28–37 artiklassa määrätään siitä, miten EU toteuttaa, ylläpitää ja kehittää sisämarkkinoita. Tähän liittyviä toimenpiteitä ovat muun muassa tuonti- ja vientitullien kieltäminen EU-maiden välillä ja yhteisen tullitariffin soveltaminen EU:n ulkopuolisista maista tuleviin tuotteisiin.

MIKSI TAVAROIDEN VAPAA LIIKKUVUUS ON TÄRKEÄÄ?

Tavaroiden vapaan liikkuvuuden periaatteella on EU:ssa pitkä historia, ja se on luotu Euroopan yhdentymisen ja talouskasvun aikaansaamiseksi kaupan avulla.

Eurooppa oli toisen maailmansodan jäljiltä taloudellisesti hajanainen ja jakautunut tiukkojen kansallisten kaupan esteiden vuoksi. Eri valuuttojen käyttö, tullit, rajoitukset ja ristiriitaiset normit haittasivat Euroopan talouskehitystä ja sodan jälkeistä elpymistä. EU on 1950-luvun ensimmäisistä kehitysvaiheistaan lähtien pyrkinyt korjaamaan tilanteen luomalla yhteismarkkinat eli valtioiden rajat ylittävän yhteisön, jonka sisällä voivat liikkua vapaasti

— tavarat

— ihmiset

— palvelut

— pääomat.

Euroopan talousyhteisö oli yksi EU:ta edeltävistä Euroopan yhteisöistä. Talousyhteisön ja sen perustamien yhteismarkkinoiden tavoitteena oli muuttaa kaupankäynnin ja tuotannon edellytyksiä kaikissa yhteisöön kuuluvissa maissa ja yhdentää Eurooppaa poliittisesti. Euroopan talousyhteisö pyrki näin erityisesti parantamaan elin- ja työoloja, tasapainottamaan kauppaa ja luomaan oikeudenmukaisen kilpailuasetelman sekä vähentämään eri alueiden välisiä taloudellisia ja sosiaalisia eroja. Sen tavoitteena oli

myös vähitellen poistaa kansainvälisen kaupan rajoituksia yhteisen kauppapolitiikan avulla.

Yhteismarkkinat, joita alettiin myöhemmin kutsua sisämarkkinoiksi, ovat olleet keskeinen EU:n kilpailukyvyn ja kasvun moottori. Perustamisensa jälkeen EU on johdonmukaisesti pyrkinyt sujuvoittamaan sisämarkkinoiden toimintaa poistamalla kaupan esteitä. Samalla se on pitänyt kiinni kuluttajia ja yrityksiä koskevista turvallisuusnormeista. Sen nykyisissä toimissa tällä saralla keskitytään sisämarkkinoiden syventämiseen ja yhdentämiseen yksinkertaistamalla sääntöjä sekä vähentämällä hallinnollista rasitetta ja ulkoisia riippuvuuksia.

TAVAROIDEN VAPAAN LIIKKUVUUDEN ALKUVAIHEET

EU:n syntyhistoriassa keskeisessä osassa on kahden tavaran eli hiilen ja teräksen vapaa liikkuvuus. Nämä raaka-aineet olivat olleet välttämättömiä ensimmäisen ja toisen maailmansodan tuhoisalle sotakoneistolle. Sotien jälkeen Euroopan maiden hallitukset pyrkivät saamaan aikaan pysyvän rauhan. Ranskan ulkoministeri Robert Schuman esitti 9. toukokuuta 1950 julistuksen, jossa ehdotettiin Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamista. Siinä kuusi maata, eli Alankomaat, Belgia, Italia, Luxemburg, Länsi-Saksa ja Ranska yhdistäisivät hiili- ja teräsvaransa. Julistuksen mukaan yhteisön myötä sota ”ei olisi enää ajateltavissa eikä käytännössä mahdollinen”.

Euroopan hiili- ja teräsyhteisö perustettiin Pariisin sopimuksella vuonna 1951. Sopimuksella järjestettiin näiden kahden ratkaisevan tärkeän energia- ja infrastruktuuriresurssin vapaa liikkuvuus osapuolten välillä, annettiin vapaa pääsy tuotantolähteille ja ratkaistiin pätevien työntekijöiden pulaan liittyviä ongelmia. Sopimuksessa vahvistettiin myös markkinavalvontaa, kilpailusääntöjen noudattamisen valvontaa ja hintojen avoimuuden varmistamista koskevat mekanismit ja säännöt.

Vuonna 1958 tehdyllä Rooman sopimuksella perustettiin Euroopan talousyhteisö ja yhteismarkkinat. Sen osapuolina olivat nämä samat kuusi maata. Sopimuksessa asetettiin yhteisön jäsenille määräaika, johon mennessä oli poistettava tulliesteet, mukaan lukien tullit ja määrälliset rajoitukset (vienti- tai tuontitavaroiden lukumäärää koskevat kiintiöt), ja määrättiin yhteisen tullitariffin asteittaisesta käyttöönotosta kyseisessä määräajassa muista kuin jäsenvaltioista tuotaville tavaroille. Nämä etapit saavutettiin 1. heinäkuuta 1968 mennessä. Vuosina 1957–1970 jäsenvaltioiden välinen kauppa kuusinkertaistui ja Euroopan talousyhteisön kauppa muun maailman kanssa kolminkertaistui.

TAVAROIDEN VAPAAN LIIKKUVUUDEN HAASTEET

Kaksi Rooman sopimuksen tavoitteista jäi saavuttamatta vuoteen 1968 mennessä:

— tulleja ja tuonnin määrällisiä rajoituksia **vaikutukseltaan vastaavien** toimenpiteiden kieltäminen Euroopan talousyhteisössä

— **kansallisen lainsäädännön yhdenmukaistaminen** eli prosessi, jolla EU-maat mukauttavat lainsäädäntöään lakien yhdenmukaistamiseksi ja vaatimusten noudattamisen ja yli kansallisten rajojen tapahtuvan täytäntöönpanon helpottamiseksi.

Näiden tavoitteiden saavuttamisesta tuli keskeisiä EU:n sisäistä tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevalle politiikalle.

A. Vaikutusten vastaavuus

Koska Rooman sopimuksessa ei ollut määritelty niitä toimenpiteitä, joilla olisi vastaava vaikutus kuin tulleilla ja määrällisillä rajoituksilla, niiden kieltämisessä ei onnistuttu. Määritelmät ovat syntyneet oikeuskäytännön kautta seuraavissa unionin tuomioistuimen tuomioissa:

Tulleja vaikutukseltaan vastaavien maksujen kieltäminen:

1962: *Euroopan talousyhteisön komissio* v. *Luxemburgin suurherttuakunta ja Belgian kuningaskunta*

Tuomioistuin katsoi, että maksua voidaan pitää tullia vastaavana maksuna, jos

— sitä sovelletaan tuotteeseen joko sen tuontihetkellä tai sen jälkeen, ja

— se määrätään erityisesti toisesta EU-maasta tuodulle tuotteelle mutta ei samanlaiselle kotimaiselle tuotteelle.

Koska maksu muuttaa toisesta EU-maasta peräisin olevan tuotteen hintaa, sillä on sama vaikutus tuotteiden vapaaseen liikkuvuuteen kuin tullilla.

Määrällisiä rajoituksia vaikutukseltaan vastaavien toimenpiteiden kieltäminen:

1974: *Procureur du Roi* v.*Benoît ja Gustave Dassonville*

Tuomioistuin totesi tuomiossaan, että määrällisiä rajoituksia vaikutukseltaan vastaavina toimenpiteinä pidetään kaikkia EU-maiden kaupan alan säännöksiä, jotka voivat rajoittaa EU-maiden välistä kauppaa suoraan tai välillisesti, tosiasiallisesti tai mahdollisesti, ja että tällaiset toimenpiteet olisi sen vuoksi kiellettävä.

1979: *Rewe-Zentral AG* v. *Bundesmonopolverwaltung für Branntwein*

Tuomioistuin jatkoi päättelyään ns. Cassis de Dijon -tuomiossa, jossa vahvistettiin periaate, että yhdessä EU-maassa laillisesti kyseisen maan säännösten mukaisesti perinteisillä valmistusmenetelmillä valmistettu ja kaupan pidetty tuote on päästettävä toisen EU-maan markkinoille ilman, että siihen sovelletaan kyseisen toisen EU-maan kansallisessa lainsäädännössä määriteltyjä muita kieltoja tai rajoituksia.

Keskustelu vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen määrittelystä perustui tähän johtopäätökseen. Jos tavarat täyttävät yhdessä EU-maassa vaaditut oikeudelliset vaatimukset, muiden EU-maiden on pääsääntöisesti kelpuutettava kyseiset tavarat. Täten EU-maiden on hyväksyttävä toisessa EU-maassa laillisesti valmistettujen ja kaupan pidettyjen tuotteiden liikkuminen ja kaupan pitäminen markkinoillaan silloinkin, kun asiasta ei ole vahvistettu unionin lainsäädännön yhdenmukaistamistoimenpiteitä.

1993: Keck-tuomio

Tuonnin määrällisten rajoitusten ja kaikkien vaikutukseltaan vastaavien toimenpiteiden kieltoa rajoittaa Keck-tuomiona tunnettu tuomioistuimen merkittävä ratkaisu. Asiassa oli kyse sellaisenaan myytävien tuotteiden jälleenmyynnistä Ranskassa niiden todellista ostohintaa alemmilla hinnoilla. Tappiollinen jälleenmyynti oli Ranskassa kiellettyä, mutta vastaaja väitti kiellon olevan yhteensopimaton tuonnin määrällisiä rajoituksia ja kaikkia vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä koskevan

kiellon sekä henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaata liikkuvuutta ja vapaata kilpailua yhteismarkkinoilla koskevien periaatteiden kanssa. Tuomioistuin totesi, että tiettyjä myyntijärjestelyjä rajoittavat tai sellaiset kieltävät kansalliset säännöt eivät todennäköisesti haittaa EU:n sisäistä kauppaa eivätkä siten kuulu kiellon soveltamisalaan, jos ne ovat syrjimättömiä (eli jos niitä sovelletaan kaikkiin jäsenvaltion alueella toimiviin toimijoihin ja jos niillä on oikeudellisesti ja tosiasiallisesti sama vaikutus sekä kotimaisten tuotteiden että muista EU-maista maahantuotujen tuotteiden markkinointiin).

Poikkeukset määrällisiä rajoituksia vaikutukseltaan vastaavien toimenpiteiden kiellosta

Rooman sopimukseen sisältyi poikkeuksia määrällisiä rajoituksia vaikutukseltaan vastaavien toimenpiteiden kiellosta. Nämä poikkeukset on nyt sisällytetty Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen, ja ne antavat EU-maille mahdollisuuden asettaa määrällisiä rajoituksia vastaavia rajoituksia muista kuin taloudellisista syistä. Näitä syitä ovat muun muassa

— julkinen moraali

— yleinen järjestys

— yleinen turvallisuus.

Näitä poikkeuksia olisi tulkittava suppeasti, eivätkä ne saa johtaa mielivaltaiseen syrjintään tai EU-maiden välisen kaupan peiteltyyn rajoittamiseen. Poikkeusten on palveltava suoraan yleistä etua ja oltava oikeassa suhteessa tavoiteltuun suojelun tasoon.

Poikkeukset kansallisista kielloista tai rajoituksista

Tuomioistuin vahvisti Cassis de Dijon -tuomiossa, että yhdessä EU-maassa laillisesti valmistettua ja kaupan pidettyä tuotetta olisi voitava myydä vapaasti toisessa EU-maassa ilman, että siihen sovelletaan muita kieltoja tai rajoituksia. Tämä tarkoittaa, että EU-maan on myönnettävä poikkeuksia tiettyjä tuotteita koskeviin kansallisiin kieltoihin tai rajoituksiin näiden tuotteiden vapaan myynnin varmistamiseksi edellyttäen, että kyseiset tuotteet täyttävät muun muassa seuraaviin seikkoihin liittyvät pakolliset vaatimukset:

— tehokas verovalvonta

— kansanterveyden suojelu

— kaupan oikeudenmukaisuus ja

— kuluttajansuoja.

Esimerkkinä voidaan tarkastella majoneesin myyntiä Belgiassa. Belgian lainsäädännön mukaan tuotteen on oltava rasvapitoisuudeltaan vähintään 70 prosenttia ja sisällettävä vähintään 5 prosenttia puhdasta munankeltuaista, jotta sitä voidaan kutsua majoneesiksi ja myydä sellaisena. Belgiassa näitä sääntöjä voidaan kuitenkin soveltaa ainoastaan belgialaisten tuottajien valmistamaan majoneesiin. Belgia ei voi poistaa muualla EU:ssa valmistetulta tuotteelta majoneesimerkintää ja olla myymättä sitä majoneesina, vaikka sen rasva- tai munapitoisuus olisi Belgian sääntöjen tasoa alhaisempi.

EU-maiden on ilmoitettava Euroopan komissiolle tällaisista poikkeuksista kansallisiin sääntöihinsä. Näiden toimenpiteiden valvontaa varten on perustettu tietojenvaihtomenettelyjä ja seurantajärjestelmä. Nämä menettelyt päivitettiin ja virallistettiin vastavuoroista tunnustamista koskevassa asetuksessa, joka tuli voimaan 19. huhtikuuta 2020. Asetuksessa määritellään vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet toimivaltaisille viranomaisille ja yrityksille niiden myydessä tavaroita toisessa EU-maassa. Siinä esitetään, miten vastavuoroista tunnustamista sovelletaan yksittäisissä tapauksissa, muun muassa vapaaehtoisen vastavuoroista tunnustamista koskevan ilmoituksen avulla. Asetuksella pyritään edistämään hallinnollista yhteistyötä vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisen parantamiseksi esimerkiksi verkossa toimivan EU:n tiedonvaihtoalustan eli markkinavalvonnan tieto- ja viestintäjärjestelmän avulla.

B. Kansallisen lainsäädännön yhdenmukaistaminen

Jotta tavaroiden vapaa liikkuvuus pystyttiin toteuttamaan, EU-maiden oli yhdenmukaistettava ja mukautettava lainsäädäntöään vaatimusten noudattamisen ja täytäntöönpanon helpottamiseksi yli kansallisten rajojen. Euroopan komissio julkaisi kesäkuussa 1985 toimintaohjelman, jonka tavoitteena oli poistaa kaikki fyysiset, tekniset ja verotukseen liittyvät esteet vapaalta liikkuvuudelta EU:ssa seitsemän vuoden kuluessa. Komissio julkaisi vuonna 1985 sisämarkkinoiden loppuunsaattamista käsittelevän valkoisen kirjan. Siinä otettiin käyttöön ns. uusi lähestymistapa, jolla vältettiin yksityiskohtainen yhdenmukaistaminen keskittymällä kansallisten säännösten vastavuoroiseen tunnustamiseen.

Tämän lähestymistavan mukaan yhdenmukaistaminen rajoittuu olennaisiin vaatimuksiin ja tilanteisiin, joissa kansalliset säännöt eivät vastaa toisiaan ja haittaavat kauppaa. Tällä menetelmällä pyritään varmistamaan tavaroiden vapaa liikkuvuus yhdenmukaistamalla teknisesti kokonaisia aloja ja säilyttämällä yleisen edun suojelun korkea taso, joka vaikuttaa esimerkiksi leluihin, rakennusmateriaaleihin, koneisiin, kaasulaitteisiin ja televiestintälaitteisiin.

Vuoden 1987 Euroopan yhtenäisasiakirjalla luotiin oikeudelliset puitteet sisämarkkinoiden loppuunsaattamiselle. Siinä asetettu määräaika kaikkien fyysisten, teknisten ja verotukseen liittyvien vapaan liikkuvuuden esteiden poistamiselle oli 31. joulukuuta 1992. Yhtenäisasiakirjalla myös laajennettiin määräenemmistöpäätösten käyttöä neuvostossa ja vähennettiin siten yksimielisyyttä edellyttävien alojen määrää. Yksi näistä aloista oli sisämarkkinoihin liittyvät direktiivit. Muutoksen myötä lainsäädännön hyväksyminen ei enää edellyttänyt, että kaikki EU-maat äänestävät sen puolesta, vaan hyväksymiseen riitti, että lakia kannatti vähintään 55 prosenttia EU-maista, jotka edustavat vähintään 65:tä prosenttia EU:n koko väestöstä.

EU:ssa hyväksyttiin vuosina 1985–1992 kaikkiaan 282 lakia tällaisten esteiden poistamiseksi. Sisämarkkinat perustettiin 1. tammikuuta 1993.

Yhdenmukaistamisprosessi mahdollisti tavaroiden vapaan liikkuvuuden esteiden poistamisen kaikkialta EU:ssa esimerkiksi siten, että kansallisia säännöksiä ei sovelleta toisessa EU-maassa laillisesti valmistettuihin tavaroihin. Yhdenmukaistamisessa vahvistettiin myös yhteiset säännöt, joilla pyrittiin takaamaan tavaroiden ja

tuotteiden vapaa liikkuvuus ja EU:n muiden tavoitteiden, kuten ympäristönsuojelun, kuluttajansuojan ja markkinakilpailun tukemisen, noudattaminen.

SISÄMARKKINOIDEN TOTEUTTAMINEN

Sisämarkkinoiden toiminta alkoi vuonna 1993, ja ne ovat sen jälkeen taanneet tavaroiden, palvelujen, ihmisten ja pääomien vapaan liikkuvuuden kaikkialla EU:ssa. Sisämarkkinoihin kuuluvat 27 EU-maata sekä Norja, Islanti ja Liechtenstein. Sveitsillä on osittainen pääsy järjestelmään kahdenvälisten sopimusten nojalla.

Tavaroiden ja palvelujen liikkuminen sisämarkkinoilla ei kuitenkaan vieläkään ole täysin ongelmatonta. Näiden ongelmien ratkaisemiseksi ja tulevien haasteiden ennakoimiseksi on toteutettu muun muassa seuraavia merkittäviä toimia:

— Vuonna 2008 hyväksyttiin uusi lainsäädäntökehys, jolla tehostetaan markkinavalvontaa ja tuotteiden vaatimustenmukaisuutta.

— Vuonna 2020 perustettiin sisämarkkinasääntöjen täytäntöönpanon valvontaa käsittelevä työryhmä tekemään yhteistyötä EU-maiden ja Euroopan komission kanssa sisämarkkinoiden merkittävimpien ja kiireellisimpien esteiden määrittämiseksi ja niiden poistamiseksi.

— Vuonna 2024 koronapandemian jälkimainingeissa hyväksyttiin sisämarkkinoiden hätätilaa ja häiriönsietokykyä koskeva säädös, jonka avulla voidaan jatkossa ehkäistä kaupan häiriöitä kriisitilanteissa.

Edistysaskeleista huolimatta sisämarkkinoiden tiellä on edelleen sitkeitä esteitä, jotka haittaavat kauppaa ja investointeja. Tätä ongelmaa korostettiin huhtikuussa 2024 julkaistussa Enrico Lettan raportissa "Much more than a market" ja syyskuussa 2024 julkaistussa Mario Draghin raportissa "The future of European competitiveness". Samoja kysymyksiä käsiteltiin Euroopan komission vuoden 2025 sisämarkkinastrategiassa, jossa yksilöidään kymmenen pahinta estettä sisämarkkinoiden potentiaalin hyödyntämiselle ja jolla nämä esteet pyritään poistamaan. Näitä strategiassa mainittuja esteitä ovat muun muassa liian monimutkaiset EU:n säännöt, yritysten perustamiseen ja toimintaan liittyvät vaikeudet, pitkät ja monimutkaiset ammattipätevyyden tunnustamismenettelyt eri EU-maissa sekä pakkauksia, merkintöjä ja jätteitä koskevien sääntöjen hajanaisuus.

EUROOPAN PARLAMENTIN ROOLI

Kun Euroopan komissio ehdottaa muutoksia lainsäädäntöön, Euroopan parlamentin ja Euroopan unionin neuvoston on yleisesti ottaen hyväksyttävä muutokset, jotta ne voivat tulla voimaan. Tätä prosessia, jossa parlamentti ja neuvosto voivat tasavertaisesti ehdottaa muutoksia komission ehdotukseen, kutsutaan tavalliseksi lainsäätämisjärjestykseksi. Euroopan parlamentti on näin ollen ollut keskeisessä asemassa sisämarkkinoiden kehitystä ja tavaroiden vapaata liikkuvuutta määrittävien sääntöjen muotoilussa.

A. Yhdenmukaistaminen ja tuoteturvallisuus

Euroopan parlamentti on kannattanut voimakkaasti sisämarkkinoiden loppuunsaattamista. Se on painottanut Euroopan komission vuonna 1985

julkaisemassa valkoisessa kirjassa kuvattua ns. uutta lähestymistapaa kansallisten lainsäädäntöjen yhdenmukaistamiseen tavaroiden vapaan liikkuvuuden helpottamiseksi, ja se oli merkittävässä roolissa niiden yhdenmukaistamisdirektiivien laatimisessa, jotka johtivat sisämarkkinoiden perustamiseen vuonna 1993.

Parlamentti osallistui myös tiiviisti tuotteiden kaupan pitämistä koskevan uuden lainsäädäntökehyksen kehittämiseen. Se on vuonna 2008 hyväksytty toimenpidepaketti, jonka tarkoituksena oli parantaa tavaroiden sisämarkkinoita. Sillä tiukennettiin markkinavalvontasääntöjä, joilla varmistetaan, että EU:n markkinoilla olevat muut tuotteet kuin elintarvikkeet eivät vaaranna kuluttajia ja työntekijöitä. Paketilla myös parannettiin niiden arviointien laatua, joilla varmistetaan, että tuotteet täyttävät EU:n vaatimukset. Euroopan parlamentti piti tässä ensisijaisen tärkeänä

— varmistaa, että kaikki markkinatoimijat ovat vastuussa tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta ja turvallisuudesta

— parantaa CE-merkinnän (Conformité Européenne) näkyvyyttä ja tunnettuutta kuluttajien keskuudessa. Merkintä osoittaa, että tuote täyttää EU:n tuotesäännöissä asetetut vaatimukset.

Euroopan parlamentti osallistui myös yhdeksän muun direktiivin mukauttamiseen tähän kehykseen. Niillä säännellään monia erilaisia tuotteita, kuten hissejä, pyroteknisiä tuotteita ja räjähteitä.

Euroopan komissio alkoi vuosina 2009–2011 valmistella ehdotusta yleisestä tuoteturvallisuudesta vuonna 2001 annetun direktiivin tarkistamiseksi. Sääntöjen ja velvoitteiden hajanaisuus ja päällekkäisyys oli aiheuttanut sekaannusta talouden toimijoiden ja kansallisten viranomaisten keskuudessa. Niiden tarkistuksella pyrittiin virtaviivaistamaan ja yksinkertaistamaan asiaan liittyviä prosesseja. Euroopan parlamentti antoi tarkistusehdotuksesta maaliskuussa 2011 päätöslauselman, jossa se kehotti luomaan yhtenäisen markkinavalvontajärjestelmän kaikille tuotteille. Lopputuloksena hyväksyttiin kahdesta asetuksesta koostuva tuoteturvallisuus- ja markkinavalvontapaketti vuonna 2013. Paketilla pyrittiin parantamaan tuoteturvallisuutta kuluttajien kannalta ja kehittämään sisämarkkinoiden toimintaa tehokkaan markkinavalvonnan avulla.

Euroopan parlamentti hyväksyi huhtikuussa 2019 asetuksen, jolla tehostetaan markkinavalvontaa ja tuotteiden vaatimustenmukaisuutta koskevien sääntöjen noudattamista. Vuonna 2021 Euroopan komissio julkisti uuden ehdotuksen, jolla varmistetaan jatkossakin muiden kulutustuotteiden kuin elintarvikkeiden turvallisuus. Maaliskuussa 2023 Euroopan parlamentti hyväksyi virallisesti päivitetyt säännöt, joilla pyritään takaamaan korkeat turvallisuusvaatimukset kaikille tuotteille, joita myydään EU:ssa, niin verkossa kuin sen ulkopuolellakin. Toukokuussa 2023 hyväksyttiin yleinen tuoteturvallisuusasetus.

B. Standardointi

Standardoinnilla on tärkeä asema sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamisessa. Yhdenmukaistetut EU:n standardit auttavat varmistamaan tavaroiden vapaan liikkuvuuden sisämarkkinoilla, tekemään EU:n yrityksistä kilpailukykyisempiä ja suojelemaan kuluttajien terveyttä ja turvallisuutta sekä ympäristöä.

Euroopan komissio esitteli 2. helmikuuta 2022 standardointistrategian häiriönsietokykyisten, vihreiden ja digitaalisten sisämarkkinoiden edistämiseksi ja ehdotti muutoksia vuoden 2012 standardointiasetukseen. Ehdotuksen pohjalta hyväksyttiin joulukuussa 2022 asetus, jolla päivitettiin EU-standardeja koskevaa EU:n oikeudellista kehystä. Euroopan parlamentin sisämarkkina- ja kuluttajansuojavaliokunta järjesti 23. tammikuuta 2023 kuulemisen, jossa keskusteltiin standardointipolitiikan menneistä ja tulevista suuntauksista. Kuulemiseen osallistuivat komissio ja eri sidosryhmät.

Komissio julkaisi 30. maaliskuuta 2022 uuden standardointistrategian pohjalta ehdotuksen rakennustuotteiden kaupan pitämistä koskevien ehtojen yhdenmukaistamisesta. Parlamentti neuvotteli asiasta neuvoston kanssa, ja neuvottelujen tuloksena asetus rakennustuotteiden kaupan pitämistä koskevien sääntöjen yhdenmukaistamisesta hyväksyttiin 27. marraskuuta 2024. Uusilla yhdenmukaistetuilla säännöillä

— saatetaan rakennusalan talouden toimijoita koskevat säännökset vastaamaan tuotteiden kaupan pitämistä koskevaa uutta lainsäädäntökehystä sekä markkinavalvontaa ja ekologista suunnittelua koskevia asetuksia

— perustetaan rakennustuotteiden digitaalinen tuotepassijärjestelmä

— säännellään myös käytettyjä ja uudelleenvalmistettuja tuotteita erityisten teknisten eritelmien avulla.

C. Soveltaminen terveydenhuollossa ja hätätilanteissa

Euroopan parlamentti on kiinnittänyt huomiota myös köysiratalaitteistoja, kaasulaitteita, lääkinnällisiä laitteita ja henkilönsuojaimia koskeviin asetuksiin.

Se myös kannatti eCall-asetusta, jossa vahvistetaan ajoneuvoon asennettavaa eCall-järjestelmää koskevat sääntely-, tekniset ja turvallisuusvaatimukset. Kaikissa EU-maissa toimiva järjestelmä ilmoittaa automaattisesti lähimmälle hätäkeskukselle vakavasta onnettomuudesta ja välittää tiedot onnettomuuspaikasta, ajankohdasta, ajoneuvon valmistenumerosta ja kulkusuunnasta. Asetuksen myötä eCall-järjestelmän asentaminen on ollut pakollista kaikkiin uusiin henkilöautomalleihin ja kevyisiin hyötyajoneuvoihin, jotka on hyväksytty valmistettaviksi 31. maaliskuuta 2018 jälkeen.

Lisäksi Euroopan parlamentti hyväksyi vuonna 2019 osana kiertotalouspakettia lainsäädäntöä, jolla yhdenmukaistetaan lannoitteita, myös kierrätetyistä tai orgaanisista materiaaleista valmistettuja lannoitteita, koskevat sisämarkkinasäännöt ja vahvistetaan CE-merkinnällä varustettuja EU-lannoitevalmisteita koskevat säännöt, joilla muun muassa rajoitetaan vierasaineita ja tauteja aiheuttavia mikro-organismeja.

D. Koronapandemia

Alkuvuodesta 2020 Eurooppaan levinnyt koronapandemia oli haasteellinen sisämarkkinoille. Viruksen herkän tarttuvuuden vuoksi ihmisten liikkumista EU:n sisällä oli rajoitettava, ja kansallisten rajojen ylittämisestä tuli jäykempää. Euroopan parlamentti antoi huhtikuussa 2020 päätöslauselman pandemian ja sen seurausten torjumisesta ja korosti siinä olevan äärimmäisen tärkeää, että tavarat pääsevät liikkumaan vapaasti EU:n sisällä, ja muistutti, että sisämarkkinat ovat yhteisen vaurautemme lähde ja keskeinen osa toimia terveyskriisin torjumiseksi. Tämä

yhteistyöhön perustuva lähestymistapa oli keskeisessä asemassa, jotta voitiin sallia välttämättömien tavaroiden, kuten lääkintätarvikkeiden ja -laitteiden, vapaa liikkuvuus EU:ssa ja lieventää valtioiden asettamien rajanylitysrajoitusten vaikutuksia.

Helmikuussa 2021 esitetyssä Euroopan parlamentin tutkimuksessa tarkasteltiin pandemian vaikutusta tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen ja kuluttajansuojaan ja ehdotettiin lisätoimenpiteitä, joilla parannetaan sisämarkkinoiden kykyä selviytyä tulevista kriiseistä.

E. Tullien yhdenmukaistaminen

Euroopan parlamentti on ollut keskeisessä asemassa tullimenettelyjen yhdenmukaistamisessa. Työn lopputuloksena vuonna 2022 annettiin asetus EU:n tullialan yhdennetyn palveluympäristön perustamisesta. Siinä on kyse **joukosta sähköisiä palveluja**, joiden avulla tietoja voidaan vaihtaa tulliviranomaisten, Euroopan komission, kansallisten viranomaisten ja talouden toimijoiden sähköisten järjestelmien välillä.

Yhdennetyn palveluympäristön perustamisesta annettua asetusta on sovellettu joulukuusta 2022 alkaen lukuun ottamatta joitakin sääntöjä, joita sovelletaan vasta joulukuusta 2031. Lisäksi siinä

— vahvistetaan säännöt, joilla parannetaan digitaalista hallinnollista yhteistyötä ja tiedonvaihtoa tullihallintojen ja muiden sellaisten valtion viranomaisten välillä, jotka vastaavat muuta kuin tullialaa koskevien muodollisuuksien (jotka on vahvistettu muussa EU:n lainsäädännössä kuin tullilainsäädännössä) täytäntöönpanosta EU:n rajoilla EU:n toimivaltaan kuuluvilla eri aloilla, kuten terveys ja turvallisuus, ympäristönsuojelu, kalastus, maatalous ja markkinavalvonta

— perustetaan keskitetty järjestelmä eli EU:n tullialan yhdennetyn palveluympäristön todistustenvaihtojärjestelmä, jonka tarkoituksena on parantaa talouden toimijoiden tullille, Euroopan komissiolle ja EU-maiden kansallisille viranomaisille toimittamien tietojen jakamista ja käsittelyä ja varmistaa, että kyseiset viranomaiset saavat tiedot reaaliaikaisesti

— edellytetään, että EU-maat perustavat ja käyttävät tiettyjä järjestelmiä ja palveluja (kansallinen tullialan yhdennetty palveluympäristö), joilla mahdollistetaan tiedonvaihto kyseisen maan tulliviranomaisten, kansallisten viranomaisten, Euroopan komission ja talouden toimijoiden sähköisten järjestelmien välillä.

Seuraavassa vaiheessa, joka alkaa vuonna 2031, otetaan käyttöön yritysten ja viranomaisten välinen tiedonvaihtojärjestelmä, jolla yksinkertaistetaan tavaroiden tuontiin tai vientiin osallistuvien yritysten tulliselvitysmenettelyjä. Näin pyritään vähentämään merkittävästi nykyisiä kaupan esteitä.

Euroopan parlamentin joulukuussa 2022 julkaisemassa tutkimuksessa analysoitiin EU-maiden erilaisia tullilupamenettelyjä EU:hun tuotavien tuotteiden osalta. Siinä todettiin, että erilaiset tullilupamenettelyt johtavat kaupan esteisiin ja vääristymiin sisämarkkinoilla. Yksi tutkimuksessa ehdotetuista ratkaisuista oli Euroopan tulliviraston perustaminen.

Myös Euroopan komissio ehdotti toukokuussa 2023 EU:n tullilainsäädännön tarkistamista. Se antoi aiheesta tiedonannon ”Tulliuudistus: tulliliiton vieminen

seuraavalle tasolle”, jossa esitettiin kokonaisvaltainen malli EU:n tullikehyksen nykyaikaistamiseksi. Ehdotuksen yksi merkittävä osa-alue on EU:n tullidatakeskuksen perustaminen. Keskusta hallinnoisi äskettäin perustettu EU:n tulliviranomainen. Keskus kerää, käsittelee, yhdistää ja tallentaa kaikkea asiaankuuluvaa dataa. Tällä edistetään

— petosten ja sääntöjen noudattamatta jättämisen tehokkaampaa havaitsemista

— tiedonvaihtoa EU:n ja EU:n ulkopuolisten maiden välillä

— eri EU-maiden tulliviranomaisten välistä yhteistyötä.

Euroopan parlamentti vahvisti maaliskuussa 2024 ensimmäisen käsittelyn kantansa ehdotukseen ja ilmaisi tyytyväisyytensä EU:n tulliviranomaisen ja tullidatakeskuksen tulevaan perustamiseen. Tärkeä merkkipaalu saavutettiin 26. maaliskuuta 2026, kun neuvosto ja parlamentti pääsivät poliittiseen yhteisymmärrykseen tästä EU:n tullilainsäädännön suurimmasta uudistuksesta sitten vuoden 1968. Uudistuksessa muutetaan unionin tullikoodeksia ja otetaan käyttöön uusi datavetoinen tullikehys, keskitetty tullidatakeskus, uusi luotetun ja valvotun toimijan asema sekä arvoltaan vähäisiä paketteja koskevat toimenpiteet.

Tämän tekstin on laatinut talous- ja kasvuasioista vastaava Euroopan parlamentin politiikkayksikkö. Lisätietoja tästä aiheesta on Euroopan parlamentin sisämarkkina- ja kuluttajansuojavaliokunnan verkkosivustolla.

Barbara MARTINELLO
04/2026